

Autoři

Lucie Buchtová
Lukáš Hazucha
Eva Slováčková
Klára Žerníčková

Pedagogické vedení

Mgr. Tomáš Svoboda

Zapojili jsme se do projektu Stopy totality, v rámci kterého se nám na začátku školního roku podařilo domluvit si schůzku s panem Stanislavem Lekavým, politickým vězněm padesátých let. Udělali jsme s ním celkem dva rozhovory, ve kterých nám vylíčil svůj životní příběh.

Cílem této práce je informovat veřejnost o zřůdnostech komunistického režimu. Chtěli jsme se o této době dozvědět více, abychom se vyvarovali chyb, které by mohly vést k obnovení komunistického režimu.

Vyprávění pana Lekavého nám umožnilo vžít se do minulosti a uvědomit si absurditu dané doby.

Poděkování patří páteru Stanislavu Lekavému za poskytnutí rozhovorů, vstřícný přístup a cenné rady do života. Dále děkujeme panu Mgr. Tomášovi Svobodovi za zapůjčení techniky a podporu při vypracování seminární práce.

Příběh pátera Stanislava Lekavého

Stanislav Lekavý se narodil 10. 5. 1932 v Josefově. Dne 22. 12. 1948 byl odsouzen na dva roky vězení pro šíření protikomunistických letáků. Byl vězněn v Brně na Cejlu, v Uherském Hradišti, (kde byl svědkem brutálních výslechů, které vedl Alois Grebeníček), v Plzni na Borech (v korekci málem zemřel na otravu krve) a na Jáchymovsku. 20. 9. 1950 byl propuštěn. Tři roky strávil v PTP. Za normalizace byl vydírán StB, a proto se oženil s Jaromírou Šenkovou, ve snaze uniknout jejich tlaku. Manželství se ovšem rozpadlo a roku 1998 bylo prohlášeno za nulitní. Tajně vystudoval Teologickou fakultu v Olomouci. Roku 1998 byl vysvěcen na kněze. V současné době je správcem poutního místa Panny Marie Pomocné u Zlatých Hor.

MOTIVAČNÍ OTÁZKY

Pro základní školy

- Odkud pochází pan Stanislav Lekavý?
- Proč byl zatčen a posléze odsouzen?
- Jak probíhal proces?
- Jak změnilo vězení jeho postoje?
- Co všechno dělal pan Lekavý po propuštění z vězení?
- Proč a jak se stal farářem?

Doplňující otázky pro střední školy

- Zkuste vysvětlit, proč musel páter Lekavý studovat tajně? Víte o nějakém jiném tajně svěceném knězi?
- Můžete na základě rozhovoru s páterem Lekavým popsat, jak probíhaly politické procesy?

Z rozhovoru s páterem Lekavým

Narodil jsem se na jihu Moravy, v Josefově okres Hodonín. Jsem z prostředí malé vesničky. Bylo tam dvě stě duší i s dětmi. To tam byla jedna rodina (smích). Rodiče byli rolníci a moje maminka byla velmi zbožná žena. To jaksi utvářelo mé dětství.

Měl jsem o osm let mladší sestru a o pět let staršího bratra. Maminka s tatínkem byli rolníci, zhruba jsme měli devět hektarů. Takový střední rolník. Měli jsme vinohrady, koně, bylo to jako v pohádkách. Moji rodiče, víceméně otec, mě doslova a do písmene nahnal do obchodní školy v Hodoníně. To studování bylo tak hrozné, že jsem po roce utekl, chytli mě v Aši.

Co bylo vaše první povolání?

No těžko říct povolání, já jsem byl tam, kde jsem nechtěl být, povoláním jako havíř. Na severu Moravy, na severu Čech. Potom v Jáchymově a pak v různých stavebních firmách. Řidič, to jsem nechtěl být, ale byl jsem, šest let v Ostravě. A pak jsem tím, čím jsem nechtěl být, tak jsem byl tady čtvrt století, jako ekonom, plánovač. Chodili ke mě studenti, kvůli diplomové práci, jakou by chtěli dělat. A já jsem se jenom vnitřně smál. Kdyby věděli, jaký jsem já byl student, tak by ode mě utekli tady přes ten les. Ale pochopil jsem filozofii ekonomiky, že je to samé braní a dál se vyrovnává. Jak má člověk být vyrovnaný, nejenom v účetnictví, ale i v životě. Ale to je trošičku jiná poloha (smích).

Můžete nám prozradit, co všechno obsahuje profese faráře?

Služba věřícím lidem i nevěřícím. Služba lidem, obecně všem. Každý člověk hledá smysl svého života. Pomáhat, a já ze své životní zkušenosti vím, že to nebylo jednoduché. A když člověk najde, tak potom ve všech různých životních situacích má smysl ten život mít, jaký chce. Ať je sebetěžší a sebenešťastnější z lidského hlediska, tak má smysl. A to je, já si myslím, že to je nejdůležitější, poněvadž každý člověk nese nějaký kříž. Obrazně řečeno.

V neděli 26. 9. 1948 jsem byl zatčen. Mě odsoudili, ale já jsem nebyl nějak politicky angažovaný. Můj ročník zahrnoval čtyřicátý osmý rok a to byl ten rok, který se, jak se říká, lámala politická situace. Z těch tří roků jakžtakž svobody do toho, co nazýváme politickou temnotou komunistického režimu. To bylo v únoru, my jsme psali nějakou slohovou práci o té situaci a po týdně nám ty naše práce učitel vytrhl ze sešitu a řekl: „Já se nenechám zavřít.“ Učitel byl zbaven práce a musel jít. Přišel do školy a museli vzít si svá fidlátka, jak se říká lidově a byl okamžitě na hodinu propuštěn. Proč, to nevím, ale vím, že dělal do konce svého života nějakou pomocnou práci. Pomocného dělníka, už nevím, kde to bylo, ale vím, že už nebyl nikdy učitelem.

Takže jste se vlastně nedozvěděl hned, za co jste byl zatčen?

Až při soudu. Já jsem u výslechu měl štěstí, že jsem nevěděl, když se mě ptali, jestli jsem dostal a četl leták od spolužáka, asi ano. Já jsem si neuměl představit, že bych byl za to odsouzený. Asi i vy čtete všelicos a teď si představte, že by někdo si vzpomněl za půl roku, že jste četla, já nevím, třeba katolické noviny (ukazuje na noviny) a byl by to veliký hřích. Takzvaný politický. Já jsem se k tomu přiznal, já jsem řekl ano a myslel jsem, že mě propustí a oni řekli: „Musíme si s vámi ještě povykládat.“ To bylo v Břeclavi a zavřeli mě do té jejich šatlavy. Za týden, já jsem si myslel, že mě propustí a oni: „Ukažte ruce.“ Dali mi, vězeňsky se tomu říká „naše vaše“ - typické řetízky. Na cele nás bylo asi pět, z toho byli dva spolužáci. Celkem odsouzených nás bylo za to čtení letáků asi osm. Šest bylo potom trvale zavřených.

Nejhorší bylo, že člověk, byl jsem mladý, jak jste vy, a touha po svobodě byla hrozná. Z Břeclavi jsme se dostali do Brna na Cejl. Tam si ještě dodnes pamatuju: „Cejl je dlouhá ulice na ní věznice, kdo tam jednou zapadne, nevyjde více.“ (smích) To nám zazpívali spoluvězni, když jsem se tam dostal. Původně jsem si myslel, že jsem mezi vrahy a zloději, ale pak mě napadlo, že jsou političtí vězni. A hrál jsem šachy s jedním a zdál se mi sympatický, jsem si říkal, že to nebude hajzl, zloděj ani vrah, potom se mi představil, já jsem ho porazil, i když jsem neuměl hrát nějak profesionálně, ale on řekl: „Chlapče, kolik je ti let?“ Já jsem mu hrdě řekl osmnáct. A on říkal: „No vidíš, já jsem před týdnem osmnáct dostal.“ Osmnáct let vězení, já jsem si myslel, že se musí zhroutit, zbláznit se a on byl klidný, hrál šachy a příjemný člověk to byl. Kněz Antonín Zemek. V životě na něho nezapomenu. A další, to byl matematik, profesor gymnázia a další byli dva, už nevím jejich povolání. Myslím, že byl stavitel a z podsvětí brněnského byli tři.

Dozorci v Cejlu ještě nebyli přeškoleni na nás. Tam nebylo bití. To bylo v Uherském Hradišti, kde jsem byl převelený 23. prosince 1948. Dostal jsem dva roky na tvrdo. Za to přečtení. Představte si jednu věc, jak se soudilo. Druhý dostal pět let za to, že někde v hospodě řekl: „Ó jak nám bylo! Za korunu jsme měli párek s rohlíkem.“ Pět let natvrdo. Kterýsi prohlásil, že Rusi mají na svědomí to v Polsku, teď si honem nemohu vzpomenout tu pohromu, to byl masakr (Katyně). A Rusi se k tomu přihlásili, možná, že to víte, až za Gorbačova. A dostal za to dvacet let. Poněvadž takhle se soudilo. Pochytali těch pachatelů v souvislosti s letáky asi třicet. Řekli, že jsme podvraceli republiku tím, že jsme dávali ty letáky. Já sice ne, ale druzí to tak natáhli, že podvraceli republiku. (smích) Důvodné podezření, že to tak dělali.

Ten, kdo ten leták natiskl, byl to spolužák, tak ten dostal šest let. Šest let vězení a potom ještě osm let navíc. Celkem si odseděl deset let. Do té velké amnestie v roce 1960. Máte pravdu, to byla taktika zastrážit.

Já jsem tam dělal takového pomocného chodbaře. Rozdával jsem jídlo a čistil vstupní chodbu. To byl můj úkol. Jednou mě ještě se spoluvězněm zavolali do suterénu tam čistit chodbu. V tom se otevřely dveře a vynášeli, to si pamatuju přesně, na nosítkách, jestli jste někdy viděli ty nosítka plátěné se dřevem, muže nahého, zbitého, modročervené skvrny měl po celém těle, po celém těle doslova a do písmene. V bezvědomí. A u dveří stál a ty dveře otvíral, jinak sympatický člověk, a ten spoluvězeň mi tiše řekl: „Všimni si, to je Grebeníček, ten mi mastil paty.“ To je v té hantýrce při vstupním vyšetřování přivázání k židli a bití po patách tak dlouho, až ty paty napuchly jako papuče a ten vězeň si nesměl sednout. Ani lehnout, ale musel chodit. Představte si, že každý krok byl strašně bolestivý. Tak donucovali k přiznání toho, co jste nikdy neudělal. Napsali scénář,

GYMNÁZIUM JESENÍK

a buď se k tomu přiznal, nebo byl tak dlouho bit, až to přiznal. Já jsem to viděl a celý život jsem si pamatoval to jméno – Grebeníček. Když se ozval potom v tom devadesátém hned na začátku mladý Grebeníček, tak já jsem neváhal, jedenáct hodin jsem šel. Teda šel, dostavil jsem se do Prahy, v tom Kotli ho našel a on říkal, že si to vymysleli jeho nepřátelé, ale já jsem mu řekl: „Ne, já jsem tam byl, já jsem to viděl.“ A řekl jsem mu do očí: „Kdo jenom vyslovil z vězňů jméno Grebeníček, tak se zachvěl hrůzou.“ A to je pravda, to je absolutní pravda. To je strašné a já jsem byl se stovkami vězňů, spoluvězňů, kteří potom byli odsouzeni a byli se mnou v Jáchymově. To byli většinou z jihu Moravy, tak skoro všichni prošli tady touto hrůzou, opravdovou hrůzou. Tak strašně se nechovali ani za Hitlera.

V Plzni na Borech jsme se domlouvali ťukáním morseovkou. Vyťukal jsem své jméno a my jsme se ptali místo pozdravu: „Kolik máš?“ A on řekl: „Dvacet.“ A byl to nějaký major. Major to byl jako pucák, poněvadž ostatní byli generálové. Plukovníci a generálové. (smích) Trošku je to směšné. Také dostal dvacet let, nevím za co přesně. Po dvou měsících na Borech jsem byl odveleňý do uhelných dolů, tam jsem byl pět měsíců coby havíř. Mé první takzvané civilní zaměstnání. Zaměstnání, ne povolání. Když se blížil konec září, tak jako teď, tak jsem si říkal, že to musím nějak oslavit. Pracoval jsem s Igorem, havířem, tak jsem ho poprosil, jestli by na jeho jméno mi rodiče nemohli poslat sklenku vína. Souhlasil s tím, ale nás chytli. Rodiče mně napsali dopis, že dali žádost prezidentu o milost. Mě to tak rozčílilo, že jak jsem nebyl politicky uvědomělý, tak teď jsem byl až příliš. A mě to rozčílilo k smrti, ale rodičům jsem přímo nemohl psát, poněvadž jsem usuzoval, že zaprvé to bylo přirozené podle konvencí a tak jsem svému kamarádovi psal, že by měli být zavření ti, kteří nás zavírají. On mi to vyškubl z ruky bachař a teď jsem dostal, ten mě zliskal na cele a potom na mě poslal asi dvanáct nějakých z StB. Oni se domnívali, že jsem nějaký organizátor útěků vězňů.

Mimo jiné trošku odbočím, utekl Hasil, ten který byl králem převodů přes hranice. Šumavský král nebo tak mu nějak říkali. Tenkrát jsem s ním byl na cele a on utekl a podařilo se mu to. Je to pět roků, co zemřel. A potom ještě Evžen nebo tak, nejsem si jistý, Černý, kapitán letectva. Ten třikrát utekl Němcům ze zajetí. Pak ho zastřelili. To byli opravdu hrdinové, já jsem nebyl hrdina. Já jsem byl takový posluchač příběhů těch vzácných lidí, na které vzpomínám. Alespoň tímto způsobem si na ně vzpomenout je úžasné zadostiučinění. Tito lidé byli likvidováni, ti byli také mučeni, když je chytli.

A teď zpátky ke mně. Tu noc mě bili. Já jsem vážil něco málo přes 49 kilo. Do mě když praštil pěstí, tak jsem letěl z jednoho rohu do druhého. Ale to mě ani tak jaksi nebolelo. (smích) Poněvadž to bolí ta první nebo druhá rána, ale ostatní, to je jak když kůň kopne, zaduní v hlavě a člověk pak znečitliví. Nevěděl jsem ještě, co se mnou udělají. Ráno mě vezli z toho mosteckého prostředí na Bory. Jak jsem stál u dveří s bachařem, řetízky na rukách, zřejmě jsem byl od krve, tak jak mě uviděli, tak couvli ze tři metry ode mě. To se objevila jedna černá bakelitová holčička. Holčička byla odhodlaná mladá dívka. Změřila si mě těma myšima očima a v tu chvíli jsem měl v boční kapse, ověřil jsem to - byly tam cigarety. Ještě se na mě podívala, já jsem tak poděkoval očima, cigarety mě bachař sebral, ale nesebral mi vědomí, že si mě někdo všimnul. Že měl tu odvalu. Od té doby jsem vděčný těm bakelitkám. (smích) Poněvadž mě to tak povzbudilo, že jak jsem byl zastrašený a chvěl jsem se na celém těle, a ona to ze mě střepala a já jsem si říkal, vydržím. Na druhý den jsem dostal korekci 21 ostrých. Korekce znamená tma a jídlo jenom přes

den. Ten první den jsem ještě jakžtakž chodil a hmatem se díval. Ne očima, ale hmatem. Nic jiného tam nebylo, než ty čtyři zdi. A večer mě začala bolet ruka. Od toho, jak jsem měl čtyřia-dvacet hodin řetízky, tak jsem si odřel ruku. Dostal jsem otravu krve, strašná bolest. Krutá bolest. Strašná bolest. Tak jsem se svinul ke dveřím a očekával smrt, poněvadž nic jiného jsem očekávat nemohl. Bolest se tak stupňovala, že jsem ztrácel vědomí. A zase se mi vracelo. Viděl jsem svůj život jako ve filmu. Od dětství, o kterém jsme tu hovořili. O tom, jak jsem měl psíka, kočičku, hříbátko. Jak jsem s ním chodil. Jiný pohled taky k rodičům, kteří mě měli rádi. Předtím jsem od nich utíkal.

A do toho se ozval jiný vězeň, který zpíval někdy o půlnoci píseň Blíž k tobě Bože můj. Kdybyste chodili do kostela, tak byste ji znali. To ve mně vzbudilo sebevědomí, že ještě žiju, tak jsem tu ránu vykousal a řekl jsem: „Bože, jestli opravdu jsi, tak jak věří moje maminka, tak mi zachraň život.“ A asi jsem se zhroutil, ráno mě kopl bachař a vzbudil mě. A podíval jsem se na ruku a moje ruka se normalizovala. Tak jsem poděkoval Pánu Bohu a to je moje druhé narození. Od toho se odvíjí moje povolání, kněžství. Tenkrát jsem chtěl něčím být, ale poté jsem celý svůj život, který se mi vrátil, věnoval Bohu. Ale to je zase další sága. Než jsem se tam dostal, trvalo to padesát let. Přesně na den jsem byl 26. 9. 1948 zatčen a 25. 9. 1998 za padesát let na den přesně vysvěcen za kněze. To považuji za takový dotek boží prozřetelnosti.

A jak na tu celkovou situaci reagovali vaši rodiče?

Nesli to se mnou. Nic mi nevyčítali, naopak. Otec byl, teď to řeknu upřímně, protože si ho vážím, vlastencem. A komunisti nebyli vlastenci. Byli cizí prvek té společnosti. Zasahovali do vašich mozků. Řeknu něco o svém otci. Asi v roce 1943 jsme měli hospodářství a stodolu. Ta patřila k hospodářství. Ráno se tam ozval člověk, to byl ruský zajatec, který uprchl z vojenského nebo zajateckého tábora. Žádal jídlo a bezpečno. Můj otec ho skoro dva roky měl v takové, jak bych to byl řekl, ve vinohradě jsme měli budku, tak tam ho umístil. Ale kdyby na to přišli Němci, tak by nezastřelili jenom otce, ale celou rodinu by vystříleli. Já jsem na to přišel jako kluk, mě bylo třináct let. Já jsem nevěděl původně, co to je a ptal se: „Tati, tam v té budce někdo přespává?“ A tatínek chudák zbledl jak stěna a preventivně mě liskl a řekl: „Ty chceš, aby nás Němci vystříleli?“

Za dvacet roků jsem se dozvěděl, že je pochytilo to NKVD nebo jak se to jmenovalo. A nejenom tady tohoto. A pak je odtáhli do jakéhosi lomu na Slovensko a tam je postříleli. Bylo to pro mě horší než to, co se mnou udělali. Já jsem si uvědomil, co on prožil v té budce. Kolik strachu měl otec. Člověk sice dostával najíst, ale jinak otec riskoval život. A proto byl taky solidární se mnou, i když jsme o tom nikdy nemluvili. Protože byly dvě zla a to byl fašismus a komunismus. Z pohledu našeho nese komunismus člověku zaměstnání, to je pravda, ale to, co prožívali vězni třeba v Jáchymově... Až budete někdy na léčení v Jáchymově, tak dosud je jedna šachta nad kostelem, tam jsem fáral. Bylo tam, kdosi z vězňů to počítal, 257 schodů nahoru a 257 dolů, než se začalo vůbec pracovat asi 600 metrů pod zemí. Tenkrát nebyli nakládače, jako jsou mechanické, ale naše ruky. A naložit osm vozíků byla fuška. A ty kameny byly těžší, než sem byl já.

A když vás propustili a vyšel jste ven z vězení, jaký to byl pocit? Kam jste šel?

Jako když mě podpaluje paty. Za každým krokem jsem se díval, jestli za mnou nejede auto, jestli mě někdo nevezme, protože oni to tak většinou dělali. Já jsem byl jeden z prvních vězňů, které propustili. Půl roku jsem byl zaměstnán jako dělník v cihelně v Hodoníně. Pak mě vysvobodilo PTP. Na tři roky. Takzvané vysvobodilo, ale u PTP už to byla procházka růžovým sadem.

I když tam je zas jedna věc, tam nám neřekli, kdy nás z vojny pustí. Mohli jsme pracovat do roztrhání těla, dostávali dokonce jakési peníze, ale propuštění bylo neznámé. Ale zemřel Stalin a trochu se začaly lámat ledy a nás pod tlakem zahraničí propustili.

Takže do školy jste se už potom nevrátil?

V šedesátém osmém roku otevřeli dálkové studium teologie, ale trvalo to jen dva a půl roku, pak to zrušili. Ale já jsem si to u jednotlivých profesorů dodělal tajně. Když jsem byl zaměstnaný v Kyjově jako dělník, tak jsem navštěvoval večerní školu, abych si udělal maturitu. A za tři roky večerní školy jsem měl maturitu, ještě dokonce s dobrým prospěchem. Tak jsem se divil sám sobě, ale snažil jsem se, protože jsem předtím špatně studoval nebo nechtěl studovat, tak teď jsem téměř veškerou energii věnoval studiu. Studoval jsem s komunistama, kteří museli mít doplněný vzdělání.

Myslel jsem si, že mě komunisti hříchy odpustili, tak jsem se přihlásil na večerní do Litoměřic, na bohosloví. Zamítnuto. Na druhý rok zamítli studium a propustili mě z práce, Když jsem chtěl pak slyšet důvod, řekli že osoba trestaná nemůže dělat ani to, co jsem dělal, pomocného dělníka. Tak jsem potom byl zaměstnaný v Igle jako pomocný dělník skladu. 650Kč hrubého platu.

Za rok po tom propuštění mě zavolali z Prahy znova, ale jakoby se omluvili a řekli: „My vás, my vám vlastně doporučíme tu školu.“ „Přijďte za týden tam a tam na takové křižovatce u nás.“ Zajeli jsme do jedné hospody. Já jsem nepil, kafe jsme si dali. Chtěl vyprávět, taky se ptal na různé věci, ale tak opatrně, že jsem z toho skoro nepoznal nepřátelství. Až se stalo, že se mě ptal: „Co děláte v civilu?“ Já jsem ještě nevěděl, že to je estébák, já jsem si myslel, že je to někdo z té školy. Řekl, že je z Uherského Hradiště. Jak jsem slyšel Uherské Hradiště, tak jsem vstanul a řekl jsem mu: „To se nestydíš jít?“ Ale už v tu chvíli jsem chtěl utéct a on řekl: „Ne, ne, neutíkej, tak, tak ti dáme pětadvacet let a ani necekneš.“

Tak jsem na další schůzce řekl, že já do bohosloví nepůjdu, já se ožením. „My si dáme na vás pozor!“ Znal jsem prvně dívku slušnou, tak jsme se vzali. Ze začátku, Mila se jmenovala, nesla se mnou ten kříž, ale potom to nějak neunesla. Tak se naše manželství rozpadlo, mě to mrzelo. Představte si, že za půl roku ke mně přišel kněz, který věděl, že mám bohosloví vystudované a řekl: „Stanislave, chcete být knězem?“ To bylo jako z čistého nebe úder. Byl jsem ženatý, rozvedený.

Moje první svěcení v dvaasedmdesátém roce bylo tajné svěcení a pak, když nastala svoboda, tak byly řeči, je to platné, není to platné. Sice to pak trvalo osm let, než se to vyřídilo, ale já jsem se naučil trpělivosti. Toho pětadvacátého září 1998 jsem dostal vysvěcení. To už bylo s konečnou platností.

GYMNÁZIUM JESENÍK

My vám moc děkujeme.

Já vám také děkuju za zájem. Kéž byste to nepoznali jinak než jenom z vyprávění. Na druhé straně vyvarujte se extrémistů. Nejsou dobří, v ničem. Nadělají strašné ve společnosti škody. Někdy nenapravitelné. Na druhé straně člověk má mít v sobě něco pevného, od čeho se odvíjí doprava nebo doleva. Co je dobré a co je zlé. Takže já vám také děkuju, opravdu ještě jednou. Těší mě váš zájem. Škoda, že nemohu pozvat ty opravdové hrdiny. Když se občas v televizi objeví ti vysloužilí generálové, to byli moji spoluvězni.

